

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת האזינו תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווענין - גליון אלף ש"ב

אומר (דברים י"ג) אשר לא ישא פנים, עושה תשובה נושא לו פנים. יכול לכל, תלמוד לומר אליך ולא לאומה מעכ"ם ע"כ. ובבבני יששכר (סיון ב-ה) הביא מהחיד"א (ראש דה פ' אמור) בטעם הדבר, דבאמת קיימא לן (כתובות ז') מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, אמנם ישראל נקראים בנים כדכתיב (דברים י"א) בנים אתם לה' אלקיכם, והקב"ה למו אב, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול (קידושין לב), מה שאין כן לאומות העולם נקרא הקב"ה עליהם מלך כמו שכתוב (יחזקאל י"ז) מי לא יראך מלך הגויים, ומלך אין כבוד מחול עכ"ל.

ומצינו עוד דקבלת תשובה הוא רק מתחת ידו של הקב"ה, וימינו פשוטה לקבל שבים, וכמו שאמרו (פסחים ק"ט) מאי דכתיב (יחזקאל א-ח) וידי אדם מתחת כנפיהם, ידו כתיב, זה ידו של הקב"ה שפרושה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה, מפני מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא תקבלם, והוא מקבלם בסתר] ע"כ. ויש להבין טעם הדבר, שקבלת תשובה הוא מיד ה' עצמו, וגם רק לישראל ולא לאומות העולם.

ונראה דאיתא בגמרא (ברכות יח) רשעים בחייהן קרויין מתים שנאמר (יחזקאל כא-ל) ואתה חלל רשע נשיא ישראל [על צדקיהו] הוא אומר, ועדיין בימי יחזקאל חי היה וקורוהו חלל. ואי בעית אימא מהכא, על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת (דברים י"ז), חי הוא, אלא המת מעיקרא ע"כ. ואם כן קבלת תשובה זהו גדר של תחיית המתים, וכדאיתא במדרש (ילקוט תהלים תננה) ועם נברא יהלל י-ה (תהלים קב-ט), אלו הדורות שהם כמתים במעשיהם ובאים ומתפללים לפניך בראש השנה ויום הכפורים, ואתה בורא אותם בריה חדשה ע"כ. הרי דענין התשובה היא בגדר תחיית המתים.

ואיתא בגמרא (תענית ב) שלשה מפתחות בידו של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן, מפתח של גשמים, ומפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים וכו', דכתיב (יחזקאל לו-ג) וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם ע"כ. ומעתה מובן שפיר כי התשובה היא ביד ה' דייקא, שימינו פשוטה לקבל שבים, כי מפתח של תחיית המתים לא נמסרה לשליח אלא הם בידו של הקב"ה. וכיון דתחיית המתים לא שייך אלא בישראל ולא בגויי הארץ, על כן גם ענין התשובה שזהו בחינה של תחיית המתים, לא ניתנה רק לישראל ולא לאומות העולם.

וייש להוסיף, דאיתא בגמרא (סנהדרין לט) דאמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו, אלקיכם כהן הוא דכתיב (שמות כה-ב) ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טבל ע"ש. וכתבו התוס' לא קשה ליה היאך נטמא, דישראל נקראו בנים למקום (אבות ג-ד) ע"כ. וכמו כן תקשה על תחיית המתים, שהוא בידי הקב"ה עצמו ולא נמסר לשליח, הלא אלקיכם כהן הוא, ואין מטמא למת. ועל כרחך דכיון שאנו בנים למקום רשאי לטמא. ואם כן הא ניתנה בישראל, אבל לאומות העולם לא יצויר תחיית המתים, דכהן אינו מטמא למת.

אנו עומדים סמוכים ונראים לחג הסוכות, זמן שמחתנו, שריבה בה הכתוב שמחה יתירה, אחר שזכינו לסליחת העונות ביום הכיפורים שעבר עלינו לטובה. ומובא בשם השפת אמת (ליקוטי יהודה סוכות קכב) שהשמחה בא בשביל מחילת העון, וכמו שאמרו במדרש (שמו"ר לו-א) יפה נוף מושו כל הארץ (תהלים מח-א), אדם נכנס מלא עונות, והיה מקריב קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו ע"כ. וכן הוא ברש"י (שם) מי שהיה עצב על עבירות שבידו, מביא חטאות ואשמות ומתכפר לו, והוא יוצא משם שמח ע"כ. ואם כן מכל שכן אחר שיצאנו מיום הכיפורים שמכפר על כל העונות, שוגג ומזיד, בודאי שמתעוררת השמחה ביתר שאת, וזהו זמן שמחתנו.

ולכן מצינו שבשמחת בית השואבה בבית המקדש היו משוררים על גודל הזכות של תשובה, יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו [שלא עברנו עבירה בילדותנו לבייש את זקנותנו], אלו חסידים [כל חסיד הוא חסיד מעיקרו] ואנשי מעשה. ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו, אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו (סוכה נג). אך אכתי צריך ביאור למה שילבו שמחה זו למצות ישיבת סוכה דייקא, אשר לכאורה אין קשר ביניהם.

גם להבין הענין שהקריבו בסוכות שבעים פרים, ובגמרא (סוכה נה) כנגד שבעים אומות. ובשמיני עצרת פר יחידי כנגד אומה יחידה וכו', עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך ע"כ. וברש"י (במדבר כט-יח) פרי החג שבעים הם, כנגד שבעים אומות עובדי עבודה זרה, שמתמעטים והולכים, סימן כליה להם ע"ש. ולכאורה מאי שנא יום טוב סוכות משאר מועדי קודש, אשר רק כעת אנו מקריבים כנגדם לסימן כליה להם.

*

ונראה בהקדם לכאור הכתוב בפרשתנו, ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלקים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מציל (לב-לט). בגמרא (פסחים סח) רבא רמי כתיב אני אמית ואחיה, וכתיב מחצתי ואני ארפא, השתא אחווי מחיי מרפא לא כל שכן [כיון שאמר שהמתים הוא מחיה, פשיטא דהמחוצים יכול לרפאות]. אלא אמר הקב"ה, מה שאני ממית אני מחיה כמו שמחצתי ואני ארפא, [נדלא תימא אמית ואחיה לאו דמתים חיים קאמר, אלא אני אמית את המתים ואני מחיה וזן את החיים ובורא את הנוולדים, להכי כתיב בתריה מחצתי ואני ארפא, כשם שמה שמחצתי אני ארפא דאין רפואה אלא במוכה, כך אותו עצמו שאני ממית אני מחיה] ע"כ. ויש להבין קשר הדברים, מהו ענין תחיית המתים עם מה שהקדים ראו עתה כי אני אני הוא.

ונראה דהנה ענין התשובה, שיש ביד האדם לשוב על חטאו בהרהורא דלבא ונמחל לו, זהו מתנה טובה שניתן רק לישראל ולא לאומות העולם, וכמבואר במדרש תנחומא (בפרשתנו ד) כתיב (במדבר ו-כו) ישא ה' פניו אליך, וכתוב אחד

וזהו קשר הכתוב, ראו עתה כי אני הוא, דאיתא במדרש (ב"ר כ"א-1) אין ועתה אלא לשון תשובה. ואמר ראו 'עתה', תבוננו על ענין התשובה, 'כי אני אני הוא', שזהו רק ממני, ולא נמסר לשליח, כי 'אני אמית ואחיה', אני מחיה את המתים, ולכן גם מחייתם הרשעים שהם כמתים, כשהם עושים תשובה אני מחיה אותם להיות כבריה חדשה, וידי פרוסה מתחת כפני החיות לקבלם, 'ואין מידי מציל'.

*

וי"ש לומר עוד כי הנביא אומר בשם ה', אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני, וחטאותיך לא אזכור (ישעיה מג-כ). וצריך ביאור כפל הלשון של 'אנכי אנכי'. וגם מה שהוסיף 'וחטאותיך לא אזכור' נראה כמיותר, דכיון שנמחה הפשע, שוב אין זכרון להחטא. ונראה בהקדם לבאר מאמרם (ראש השנה יז) שדרשו השלש עשרה מדות של רחמים, ה' ה' א-ל רחום וגו' (שמות לד-1), אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא ה' לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה ע"כ. ובתוספות (ד"ה שלש) הביאו ממגילת סתרים דרבינו נסים כי ה' ה' היא מדה אחת. ורבינו תם אומר דשני שמות הראשונים הם שני מדות, כדאמרין הכא, אני ה' קודם שיחטא לרחם עליו, ואני מרחם לאחר שיחטא אם ישוב ע"ש. ולכאורה תקשה מגמרא זו לדברי הרבינו נסים, שנראה מכאן כי שני מדות הן.

ונראה דהנה הרא"ש מקשה למה לי מדת הרחמים קודם שיחטא האדם ע"ש. ויש לומר, דהנה הבעל התשובה מחשיבו ה' כבריה חדשה, ועם נבוא יהלל י-ה. וכן מבואר ברמב"ם (ה' תשובה ב-ד) שבעל תשובה משנה שמו, כלומר שאני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ע"ש. וחזק לדרכינו יש לומר בטעם אשר ה' עושה כבריה חדשה, על פי מה שתמה בתיבת גמא (להפרי מגדים) הא קיימא לן (פסחים עג) דכל הנראה ונרחה שוב אינו חוזר ונראה, ואם כן הנשמה שבאדם טהורה היא, ונרחתה מפני ה' על ידי חטאותיה, אם כן איך תחזור על ידי התשובה ליראות פני ה' כבתחלה ע"ש. (וכן הביא בספר עיר דוד סימן רנח בשם הרא"ש). ולכן עושה ה' את הבעל תשובה כבריה חדשה שעדיין לא נרחה מעולם, ושפיר חוזר ונראה.

אך יש לומר עוד במה שאמרו שנחשב כבריה חדשה. הן ידוע גודל מעלת בעלי תשובה, וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ז-ז) אמר היה זה שנוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד וכו'. אמר היה זה מובדל מה' אלקי ישראל, צועק ואינו נענה, ועושה מצות וטורפין אותן בפניו, והיום הוא מודבק בשכינה, צועק ונענה, ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ובשמחה, ולא עוד אלא שמתאווים להם ע"ש.

וביאורו הוא, כי בעולות הנעשות בין אדם לחבירו, אם הרבה האדם לפשוע הרבה כנגד חבירו, ובסופו יבקש ממנו סליחה, אם כי שחבירו ברוב טובו ימחול לו, מכל מקום נשאר עדיין טינא בלב, ולא יוכל להתהפך להיות מאויב אהוב וידיד. ובעת שמחתו לא יזמינו לבוא לשמוח ולרקוד עמו. לא כן הוא אצל הקב"ה, אחר שחטא האדם ועשה תשובה כהוגן, לא נשאר שום רשע, אחר שחטא, אלא כאלו לא היה חוטא לפניו מעולם. אמר היה שנוי משוקץ ומרוחק, והיום הוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד.

וכן ביאר בספר בית אלקים להמבי"ט זצ"ל (שער התשובה פ"א) וזה לשונו, כי מי ששב בתשובה על חטאותיו, השי"ת מעביר עליהן והיו כלא היו, ומתרצה אליו כאילו לא חטא מעולם. כי היה מספיק כשיעבור על חטאותיו ולא יענישהו עליהם במדת הרחמים שלו, אבל לא יהיה מהעומדים לפניו ומרצים אליו כבתחלה. ולזה אמרו אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא איש, כי הוא כמו שהיה קודם החטא, כיון שעשה תשובה, הוא לפני כבראשונה, וכמו שאמר (הושע י"ה) ארפא משובתם אהובם נדבה, כי לא לבד הסתלקות העונש הוא שנהנים בתשובה, אלא גם שיהיו מרוצים לפניו כבתחלה וכו' ע"ש. וזהו הענין שנעשה כבריה חדשה, ומשנה שמו, אני אחר ולא אותו האיש שעשה אותן המעשים, והיינו שלא נשאר שום רשע שהיה פעם כאן חטא ועון.

ולכן מדת הרחמים של השם הוי"ה אחר שיחטא, הוא מדוייק ומכוון כמו השם שהיה קודם החטא, בלא שום שינוי, אני ה' קודם שיחטא ואני ה' לאחר שיחטא. וזהו מדה אחת לבד, ה' ה', שאחר שיחטא ועשה תשובה חוזר עליו שמו יתברך כמו בראשונה, ונשאר האהבה הישנה כמו שהיה לפני החטא בלי שום טינא וריחוק.

והנה חטאי האדם כתובים למעלה בספר הזכרונות, וכאשר עושה תשובה הם נמחקים מהספר. אך בדרך כלל, אחר המחיקה נשאר עדיין רשע על הנייר מהדברים המחקקים, [ולדוגמא מה שאמרו (אבות ד-ב) בדין כתובה על נייר מחוקן]. אבל אצל הקב"ה, המחיקה הוא כל כך עצומה עד שלא נשאר שום זכר כלל שהיה כתוב כאן איזה דבר. ואם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו (ישעיה א-ח). וזהו כפל הלשון, 'אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני', שכאשר יעשו תשובה ימחה ה' הפשעים, ולא תחשוב שעם כל זה נשאר עדיין רשע מהחטא הקדום, שהגם שלא יענישהו על זה עוד, אבל לא יהיה מהעומדים מרוצה לפניו, על זה הוסיף 'וחטאותיך לא אזכור', שלא תשאר שום זכר כלל מכל מה שעבר. והראיה לזה הוא ממה שנאמר במדות רחמי ה', שני פעמים השם הוי"ה, ה' ה', שהתואר של רחמים לאחר שחטא ועשה תשובה הוא בדיוק אותו תואר של קודם החטא. וממה שאתה רואה 'אנכי אנכי' שני פעמים, ה' ה', מזה תוכל להבין כי חזק ממה שאני 'מוחה פשעיך', עוד יתר על זה אשר לא נשאר מהם גם זכר, 'וחטאותיך לא אזכור', וכאילו לא היו כלל מעולם.

וזהו שאמר הכתוב, שיש להתבונן בגודל הזכות שיש לבעל תשובה, שהקב"ה עושה כבריה חדשה שאין לו עוד שום קשר עם העבר, והוא נעשה אהוב ונחמד קרוב וידיד להקב"ה. ואמר 'ראו עתה', התבוננו בגודל מעלת התשובה, 'כי אני אני הוא', אני ה' לאחר שיחטא האדם ועושה תשובה, כמו שאני ה' קודם שיחטא, ולכן במדה זו נכפל ה' ה', 'ואין אלקים עמדי', לא נשאר שום רשע אחר התשובה ממדת הדין שהיה עליו מתחלה. כי 'אני אמית ואחיה', אני הוא המחיה מתים, והרשעים הקרויין מתים אני מחיה אותם כבריה חדשה, להיות אהובים וקרובים אלי.

וי"ש לרמוז זאת בהנגינה על ראו עתה כי אני אני הוא, מונח רביעי, כי החוטא יש לו ארבעה תוארים כמבואר ברמב"ם, שנוי משוקץ ומרוחק ותועבה, וכאשר חוזר בתשובה הוא נעשה בריה חדשה, ועוז ומניח התוארים הללו, ומניח על עצמו ארבעה תוארים נאים, אהוב נחמד קרוב וידיד. – ואמר 'ראו עתה', התבוננו במצות תשובה, 'כי אני אני הוא', שאתם נחשבים אצלי מעתה אהוב נחמד ידיד ראשי תיבות אני, ואין זכרון עוד להמעשים שעברו, וחטאותיך לא אזכור.

*

וזהו עוצם גודל השמחה אחר יום הכיפורים, אשר לא לבד שנמחה העון ולא יהא נענש עליהם, אלא הקב"ה מקרבו כמו שמקרים מי שאהוב ונחמד וידיד. ועל זה בא מצות סוכה, שאנו יושבים בצל דשכינתא, וכמבואר בזה"ק (פ' פנחס רנז) שכינתא דאיהי סוכה מגינה עליהם, ופורשת כנפיה עליהם כאם על בנים ע"ש. ובוזה ריבה שמחה יתירה בסוכות, שהגם שבכל מועדי קודש אנו שמחים בה, אבל עדיין אין הכרח שגם ה' שמח עמנו, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, לא כן בחג הסוכות אחר שנמחלו עונות כל בית ישראל ביום הכיפורים, הקב"ה קרא אותנו להכנס לדירתו תחת כנפיו, ושמחתם לפני ה' אלקיכם דייקא, על כן השמחה גדולה מאד.

והנה בשאר המועדי קודש שהם במשך השנה, אין אנו יכולים לעורר סימן כליה על האומות, כי יתכן שיקטרגו עלינו מה נשנתו אלו מאלו, אבל אחר שנמחלו עונות בית ישראל, ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, ואנו עומדין כעת ברום המעלה, וכל אחד מאתנו זוכה להקרא אהוב נחמד וידיד ה', אז הזמן מסוגל לעורר סימן כליה על האומות, ומקריבים שבעים פרים שמתמעטין והולכין. ■